

DERS NOTLARI

“GİRİŞİMCİLİK 4.0”

Öğr. Gör. Murat ŞAHİN

mrtshn.com

2018

Not: Alıntı yapılarak kaynak gösterilebilir.

1. GİRİŞİMCİLİK KÜLTÜRÜ İÇİN HAZIRLIK

Bu çalışmaya neden ihtiyaç duyuldu? Girişimcilik vizyonu ve girişimci toplum, girişimci bireyler yetiştirme hedeflerinin Osmanlı'nın son yıllarından başlayarak yaklaşık 200 yıldır gündemde yer almaya başladığı yazılı kaynaklardan iktisadi hayata dair düzenlemeler ve çeşitli reformsa kanunlardan anlaşılmaktadır. Modern anlamda ilk olarak 1839'da Tanzimat'ın ilanı ile tebaaya serbestlik ve eşitlik hakları verilince ticari faaliyetlerde bir rahatlama görüldüğü yazılmaktadır.

Girişimcilik kültürü ve algısı küresel olarak tüm yeryüzünde farklı zaman dilimlerinde, sosyoekonomik tarihsel süreçlerde küçük farklılıklarıyla ancak büyük ölçüde birbirine benzer özellikleriyle değişim ve dönüşümler geçirmiş günümüzde de insan yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Girişimcilik eğitimi ve öğrenimi salt teorik ve kitabi bir bilgilenmenin ve kavramsal tanımlamaların ezberlenmesinin, not edilmesinin çok ötesinde beş duyu ve ek olarak altıncı hissin de motive edilerek tam kapasite ile devreye sokulması ile mükemmel sonuçlara götürülebilecek bir süreç olarak görülmelidir. Girişimcilik çalışmalarında arzu edilen verimliliğin sağlanabilmesine katkısı bakımından çalışmamızın özellikle okuyucu ile buluşabileceği coğrafyadaki girişimcilik kültürünün ve algısının tarihteki yeri konunun kavranabilmesi için büyük önem taşımaktadır.

2. GİRİŞİMCİLİK VE DİSİPLİNLERARASI YAKLAŞIM

Eğitim müfredatlarına girdiği ilk yıllarda pek kimse girişimciliğin psikolojisi, tarihi, estetiği, sosyolojisi üzerinde pek fazla durmuyordu. Ancak girişimcilik konusu ve kendisi küresel olarak gündemin nerede ise birinci maddesi konumuna yükselince tüm dikkatler ve disiplinler de aynı konuya yoğunlaşmaya başladı. Genetiğinden, sosyolojisine ve psikolojisine vb. kadar sayısız boyutları ile girişimcilik olgusu ve yaklaşımları incelenmeye, konu hakkında teoriler üretilmeye başladı. Bu süreç geçen 50 yıl içinde hızla gelişen büyüyen ve zenginleşen devasa bir deneysel birikim ve bilgi dünyası oluşturdu.

Girişimcilik için, fidanlıklardan, kuluçka merkezlerinden, girişim doktorlarından, koçlarından bahsedilmeye başlandı.

Bu çalışmada da girişimcilik konusu, olgusu veya sorunu bilgi kullanıcının durumu ve çok yönlü merak ettikleri ve sorularına yanıt oluşturarak kendisini çok yönlü bir girişimcilik ekosistemi içinde bulmasını ve hissetmesinin sağlanması hedeflendi. Bu noktada psikoloji hem yazarlara hem de okuyucuya yardımcı olabilirdi temel kurallar bütünü olarak. Çünkü girişimcilik olgusu ve havası, ruhu tüm yer küre her dakika dillerden düşürmese dahi bir uçtan bir uca planlanan hedefler ulaşamamaktaydı. Bu şiddetli ihtiyaç ve çelişkili gerçeklik hem yenilikçilik ve girişimcilik kurumlarını hem de girişimci olmaya ve davranmaya "mecbur" olduğu düşünülen geniş bireyler kümesini de motive etmekteydi. Bu noktada psikoloji biliminden yararlanmak kaçınılmazdı.

Bu çalışmada kısa kısa olsa da girişimcilik olgusunun doğru tanımı ve kavranması ile uygulama yöntemleri ve istenen hedeflere daha isabetli ulaşılabilirliği kolaylaştırmak amacıyla konunun öznesi olan insan bireyin kendisini ilgilendiren ve etkileyen hemen hemen tüm disiplinler açısından ve kat edilen yolda oluşan deneyim ve kuramsal yaklaşımlardan maksimal yararlanabilmek hedeflenmiştir.

2.1. Girişimcilik ve Genetik

Davranışsal olarak girişimcilik insanın genetiğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Edward O. Wilson'a göre, sınıf yapısı biyolojik yolla hayvanlardan insan toplumlarına aktarılmıştır: "İnsan toplumlarının üyeleri bazen

böcekler gibi çok yakından işbirliği yaparlar. Ama daha sık olarak da, kendi rollerine ayrılmış sınırlı kaynaklar için rekabet ederler. En iyi ve en girişimci rolün aktörleri, genellikle daha büyük paylarla ödülleri elde ederken, en az başarılı olanlar, en az istenen konumlara gelirler”¹. Sosyobioloji ve sosyologlara göre, “saldırganlık, şiddet, savaş, dolandırıcılık, utangaçlık, kapitalist girişkenlik, yatırımcılık” vb. ne kadar görüngenü ve kavram varsa bütün bunlar evrimin doğal seleksiyon yasasınca insanın doğasını oluşturan temel özelliklerdir. Bu özellikler, genlere bağılıdır ve milyonlarca yıllık bir ayıklanmayla oluştukları için daha milyonlarca yıl da öyle kalacaklardır².

Harvard’ı Psikoloji Profesörü Shelley Carson, “Your Creative Brain: Seven Steps to Maximize Imagination, Productivity and Innovation in Your Life” isimli kitabında, kendi araştırmaları ve deneylerinin yaratıcı düşünme yeteneği konusunda genetiğin de etkisinin olabileceğini ve bazılarının diğerlerinden daha yaratıcı düşünebilme yeteneğiyle doğabileceğini, ancak bu yeteneğin, pratik yaparak da elde edilebileceği sonucunu gösterdiğini yazıyor³.

Her çocuk kendine özgü yeteneklerini ve davranışlarını belirleyebilecek, genetik ve hormonal olarak farklı yatkınlık ve eşik değerlerle doğar. Bu potansiyel yatkınlık ve eşik değerler, anne karnından başlayan etkileşim, dış etmenler, çevre faktörlerinin ve eğitimin etkileriyle açığa çıkabilir. Aynı şekilde vücut faaliyetlerinin doğru yürütülebilmesi için iki cinste de belirli miktarda olması gereken kadınlık hormonu olarak tanınan progesteron erkeklerde, çocuklarda ve menopoz sonrası kadınlarda, düşük bir miktarda bulunur. Erkeklik hormonu olarak bilinen testosteron kadınlarda düşük miktarda bulunmaktadır. Ancak her iki cinste de, rahimdeki gelişim ve doğumdan itibaren gelişim seyrine göre cinsiyet genlerinin okunmasına bağılı olarak, bunlardan birisi öne çıkar. Cinsiyet genleri örneğinde olduğu gibi, cesaret, hiper aktiflik, gibi genetik özgünlükler potansiyel olarak herkeste bulunabilen bu özgünlükler dış etmenlerle görünürlüğe ulaşır⁴.

Dışadönük bir kişiliğe sahip olan ebeveynler, dışadönüklük genini çocuklarına aktardıkları gibi aynı zamanda çocuklarına dışadönük olmanın teşvik edildiği bir yetiştirme ortamı sunacaklardır (pasif gen-çevre korelasyonu). Öte yandan, dışa dönük ve eğlenceli bir çocuk büyük ihtimalle diğer insanlardan dışadönüklük davranışlarını pekiştiren olumlu tepkiler alacaktır ve en nihayetinde dışadönük bir çocuk daha çekingen bir çocuğa göre eğlenceli sosyal etkileşimleri daha fazla arayacak ve isteyecektir (aktif gen-çevre korelasyonu).

Son yıllarda girişimcilik üzerine yoğunlaşan çalışmalar, araştırmalar, modern teknolojinin sunduğu yeni olanaklar girişimcilik ve yenilikçilik alanında çok kapsamlı bilgi donanımı sağlamış oldular. Kesin reçetelere mahkûm edilemeyecek olduğu da tüm açıklığı ile ortaya çıkan girişimcilik ve yenilikçilik süreçlerinin başlatılması, sürdürülmesi, yönetilmesi de yine tamamen insan zekâsının duruma uygun özgün ve yaratıcılığına bağılı olarak sonuca veya çözüme götürülebileceğini göstermiş oldu.

2.2. Girişimcilik Psikolojisi

Eğitim müfredatlarına girdiği ilk yıllarda pek kimse girişimciliğin psikolojisi, tarihi, estetiği, sosyolojisi üzerinde pek fazla durmuyordu. Bireyin yetişmesinde, eğitiminde ve yaşam boyu başarılı bir profile sahip olabilmesinde psikolojinin önemi ver yeri günümüzde tartışmasız bir gerçektir. Girişimcilik psikolojisi bakımından bu çalışmada konu iki evrede ele alınmalıdır. Birinci evre annenin psikolojik durumu ile birlikte çocuğun ilk altı 6-8 yaş evresi. İkinci evre olarak 6-8 yaştan itibaren çocukluk, gençlik ve yetişkinlik

¹ Mustafa Akyol, Bir İdeoloji Olarak Sosyobioloji, <http://www.emekdunyasi.net/ed/guncel/7700-bir-ideoloji- olarak-sosyobioloji>, 2010, (18.06.2016)

² M. Akyol, a.g.m.

³ Sibel Yeşilçay, Yaratıcılığını Konuştur, Womenshealth, <http://www.womenshealth.com.tr/ yaratiliciligini-konustur/>, (18.06.2016).

⁴ Merakpedi, <http://merakpedi.blogspot.com.tr/2013/05/erkeklerde-kadnlk-kadnlarda-erkeklik.html>, (18.06.2016).

evrelerindeki psikolojisinin, girişimcilik ve diğer yaşamsal durumlar karşısındaki tutum ve davranışları açısından incelenmesi ve bilinmesi ve de dikkate alınması gerekmektedir.

2.2.1. Girişimcilik ve Çocuk Psikolojisi

Çocuğın, yarınki girişimci adayımız, öğrencimiz olacak bireyin ise gelişim psikolojisinin yüzlerce yıllık deneyleri gereği ilk yapı taşlarının veya yaşam temellerinin atıldığı dönem 0-8 yaş arasındaki çağlarıdır. Çocuk gelişimi alanında yapılan sayısız çalışmada kaynak gösterilen ünlü psikolog Benjamin Samuel Bloom tarafından yapılan araştırmalar 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişiminin %50'si 4 yaşına, %30'u 4 yaşından 8 yaşına, %20'si ise 17 yaşına kadar oluştuğunu göstermektedir. Çocukların 18 yaşına kadar gösterdikleri okul başarısının % 33'ü 0-6 yaş arasındaki başarı ile açıklanabilmektedir. Sosyal duygusal gelişim açısından bakıldığında ise, erken çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği ortaya çıkmaktadır (Bloom, 1964; Piaget, 1951; akt, D. E. Vural, 2006)⁵.

Çocuk Endokrinolojisine Diyabet Derneği uzmanlarına göre ise çocuklar için yapılacak yatırımın en büyüğü ilk 6 yılda yapılmalı, çünkü kişilik gelişiminin %75'i okul öncesi dönemde tamamlanıyor. Bu dönemlerden sonra çocuğünüzü daha iyi koşullarda yaşatabilirsiniz, ama daha sağlıklı ve mutlu, daha güvenli ve sosyal, daha zeki ve kendini geliştiren bir insan olmasına katkınız çok azalır⁶.

2.2.2. Çocukluk Sonrası Girişimcilik Psikolojisi

Çocukluk Sonrası girişimcilik psikolojisinin unsurları aşağıda yer almaktadır;

Beynin Anatomisi,
İletişimde Psikoloji,
Sokratik Sorgulama,
Subliminal Mesajlar,
Algı Yönetimi,
Kişisel Farkındalık,
Duyuların Geliştirilmesi,
Depresyonla Mücadele,
Stres Yönetimi,
Duygu Durumu Kontrolü,
Mental Dayanıklılık,
Duygusal Esneklik,
Meditatif Düzey,
Nefes, Nokta Odaklanma,
Ego Ve Hokkabaz İle Mücadele,
Telkin,
Bilişsel Çarpıtmalar Ve Davranışçı Terapi.

1.2. Girişimcilik ve Girişkenlik

Girişimciliğin önemli davranışsal belirtilerinden biri olan, merak etme, sorgulama ve müdahale etme, test etme yetenek ve becerilerinin gelişme evresindeki girişkenlik duygularının ve davranışlarının yönetilmesi

⁵ Deniz Ekinci Vural, Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal Ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, 2006, İzmir, <http://dspace.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/12345/11700/189793.pdf?sequence=1>, S. 1, (21.06.2016).

⁶ Çocuğumbüüyor.com, Çocuk Psikoloğuna İhtiyaç Duyulan Konular, <http://www.cocugumbuyuyor.com/page1.asp?r=2>, (20.06.2016)

ve geliştirilmesi bireyin girişimcilik geleceğinde belirgin bir rol oynamaktadır. Girişkenlik duygularının belirginleşip geliştiği evre çocuğun üç yaşından altı yaşına kadar olan dönemdir. Çocuğun motor ve dil gelişimi, onun fiziksel ve sosyal çevresini daha fazla araştırmasına, daha atılan olmasına olanak verir. Gerek anne-baba gerekse okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenler çocuğun koşmasına, atmasına, oynamasına izin vermelidir ki çocukta girişkenlik duygusu gelişsinsin. Aksi davranışlar ve tutumlar doğal merakından dolayı çok sık azarlanan ve engellenen çocukta, suçluluk duygusunu geliştirir ve çekingenliğe, pasifliğe iter⁷.

Hızlı karar verebilmenin bazı durumlarda bilgiden daha değerli olduğunu savunan Manas, Türk girişimcilerinin eksiklerini ise şöyle özetledi: "Kadıköy'de aynı bölge içinde 3 tane Hatay Künefecisi var. Sizce Tarlabası Bulvarı perukçulara, Saraçhane'deki Haşim İşçan Geçidi de bisikletçilere tahsis edilmiş alanlar mı? Biraz yaratıcı olun. Trendleri yakından takip edin. Türkiye'de bu eksik. Bilgiye takılıp kalmamak lazım. Hızlı karar verebilmek bazı durumlarda bilgiden çok daha önemlidir. Cehalet, gerçek bilginin aksine, bireyin kendine olan güvenini artırır.

Bu adam bu bilgisizlikle buralara nasıl gelmiş? diye düşündüğüm çok oldu. David Dunning ve Justin Kruger bu durumu araştırmaya çevirip "psikoloji" dalında 2000 yılı IG Nobel ödülünü aldı. Yaptığı işte çok iyi olduğuna yürekten inanan yetersiz kişi, kendini ve yaptıklarını övmekten, her işte öne çıkmaktan ve aslında yapamayacağı işlere talip olmaktan hiçbir rahatsızlık duymaz! Aksine her şeyin hakkı olduğunu düşünür! Ancak bu 'cahillik ve haddini bilmeme' karışımı mesleki açıdan müthiş bir itici güç oluşturur. Eksiler kariyer açısından artıya dönüşür."⁸.

Neoliberalizm ve ona eşlik eden toplumun ekonomik örgütlenişindeki değişimlerle birlikte (post-fordizm) artık yaşamın kendisi bir işletme haline almış, çalışma ile çalışma dışı faaliyetler arasındaki sınırlar muğlâklaşmış, öznenin bütün yaşamı çalışmaya ve değere katılmış (Antonio Negri'nin (2001, 2004) terimleriyle üretimin biyopolitikleşmesi), emek ve üretim daha da toplumsallaşmıştır. İkinci olarak, çalışma ilişkileri bağlamında inceleyeceğimiz "girişimci özne" figürü tüm beşeri alanlarda hegemonik bir konuma yükselmiştir. Bu hegemonik öznelik, diğer tüm öznelikleri adım adım kendi niteliklerini benimseyecek biçimde dönüştüren bir girdap gibidir⁹.

Schumpeterci İktisadi Aktör Tipi Sıradan tip Girişimcilik tipi Tepki Davranış Pozisyon Gudu Faaliyet Değişim Uyarlanabilir Hedonistik Takipçi Alışlagelmiş Rutin Aşamalı Yaratıcı Enerjik Lider Hayalperest/ileri görüşlü içten gelen/ kendiliğinden Aralıklı...

Say'ın A Treatise on Political Economy or the Production, Distribution and Consumption of Wealth adlı kitabında girişimci üretim ve dağıtımın ikisini birden düzenleyen kişidir. Diğer klasik iktisatçılarla karşılaştırıldığında Say için girişimci üretim ve tüketim sisteminin tamamında çok önemli görevlere sahiptir. Say'ın teorisinde 1)tarım 2) imalat ve 3) ticari endüstri olmak üzere üç tip endüstri vardır. Bu endüstrilerin her birinin çalışması üç ayrı adımla sağlanır (Hebert ve Link, 2006: 29) :

- Araştırma: Teorik bilginin oluşturulması ve kolayca ülkeden ülkeye yayılmasının sağlanması araştırmacılar tarafından yapılır.
- Bilginin uygulanması: Tüketim için üretimin yapılmasını sağlayacak bilginin uygulanması girişimcinin işidir.
- Üretim: İşçiler tarafından yapılır. İlk adım bilimsel adımdır. Herhangi bir ürün üretilmeden önce, örneğin bisiklet, onun doğası ve amacı hakkındaki kesin bilgi anlaşılmalıdır. Örneğin, tekerleğin süreklilik

⁷ Çocuğumbüyüyor.com, Çocuklarda Gelişim Evreleri, <http://www.cocugumbuyuyor.com/page1.asp?r=2 &c=1>, (18.06.2016)

⁸ Justin Kruger and David Dunning, Unskilled and Unaware of It; How Difficulties in Recognizing One's Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments, Journal of Personality and Social Psychology, American Psychological Association Inc. 1999, Vol. 77, No. 6, S. 1121-1134, S.3. (19.06.2016).

⁹ Ezgi Ören, Neoliberal Yönetimsellik, Çalışma ilişkileri ve "Girişimci Özne", <http://e-dergi.atauni.edu.tr/atauniibd/article/view/5000078987/5000086452>, (18.06.2016).

kapasitesi olmalı, dairesel hareketler ve zincir ve dişliler üzerine uygulanan güç tekerleği ileriye doğru itebilmeli, bunlar bilinmek zorundadır. İkinci adım, girişimcilik, yararlı bir amaç için bu bilginin uygulanmasıdır (bisiklet için örneğin mekanizmanın geliştirilmesi). Son adım ise üretken olan, el işçiliği ile öğenin üretilmesidir (Hebert ve Link, 2006: 29).

Jeremy Bentham (1748-1832) İngiliz Klasik iktisatçılar piyasa ekonomisinde girişimcinin rolüne oldukça az dikkat çekmişlerdir. Fakat Fransa ile bağları olan ve entelektüel kişiliği aynı dönemde yaşadığı diğer kişilere göre çok daha güçlü olan Jeremy Bentham farklıdır. Girişimci konusu üzerine Bentham ve Smith arasındaki çatışma tefecilik yasaları üzerine tartışmalarında açıkça görülmektedir. Bentham ve Smith yaratıcı yeteneklerin gelişmesinde en uygun rejimin ekonomik liberalizm olduğu konusunda hem fikirdirler. Ama Smith'in aksine Bentham, yararlı birimler olarak tefecileri de kabul eder. Smith bir taraftan profesyonel bir aktivite olarak yeniliği kabul etmiş, diğer taraftan ise farklı bir bağlamda onun önemini görmezlikten gelmiştir. Diğer bir ifadeyle Smith, yenilikçinin önemini tanımada başarısız olmuştur. Bentham, Defence of Usury adlı ilk çalışmasında bu konuyu vurgulamıştır. Burada Bentham ödünç verilen ve ödünç alınan bütün sermaye miktarını sınırlayan tefeciliğe karşı nasıl yasal çözümler yapılması gerektiğini detaylı olarak ele almıştır. Bu etkilerin her ikisi de başarılı girişimcilerin faaliyetlerini boğma eğilimindedir (Hebert ve Link ,2006: 590- 591). Smith'in aksine Bentham girişimciliği çalışmalarında kavramsallaştırmıştır. Ulusların ilerlemesinde sorumlu kişiler olarak, hayal gücü ve yaratıcılığı kullanan yetenekli bireyleri görür. Yeniliğin insan türünün gelişiminin arkasındaki itici güç olduğuna inanır ve girişimciyi yenilikçi olarak değerlendirir (Winata, 2008: 17). Bentham, "panopticon" (hücreleri gardiyana bakan dairevi bir hapisane) adını verdiği bir hapisane modeli düşüncesiyle girişimcilikte yeniliğin önemini vurgular. Bu modelinde sözleşmeli yönetim ilkesini ortaya koymuştur. Bu ilke ekonomik etkinliğin istenen sonuçlarını ulaşmak için girişimcinin dinamik aktivitelerine dayanmaktadır. Bentham'a göre girişimci, hapisanenin doğru bir şekilde işlemesi için ihtiyaç olan şeyleri satın alan ve ayrıca da mahkum emeğin çalıştırılmasıyla elde edilebilecek kazanç üzerinden vergi elde eden bağımsız bir sözleşmecidir (Hebert ve Link, 2006: 590-591).

Carl Menger (1840-1921) Menger, Avusturya düşünce geleneğinin kurucusu olarak bilinir. Klasik düşünceye katkısı metodolojik düzeydedir. Menger, Principles of Economics çalışmasında ekonominin öznel görünümünü tanıtır. Ekonomik olguların nesnel değil ancak insanlar arasındaki ilişkiler olarak algılandığı yerdeki metodolojik öznelciliğin taraftarıdır. Böyle ilişkileri anlamak için ekonomik teori insan eylemlerini yöneten sosyal, kültürel ve iktisadi kavramlardan ileri gelmelidir. Doğal bilimlerin aksine, ekonomi insanların algı, istek ve görüşlerini göz ardı edemez. Bu görüş Menger'in metodolojik bireyciliğinde de yansıtılmaktadır. Toplum ve ekonomiler içinde aktörler bireyseldir, grup ya da sosyal gibi görülmezler. Ekonomik olguların açıklanması bireysel hareketlerden kaynaklanır. Böylece, ekonomik gelişmeler bir boşluk içinde yer almaz. Bu da, girişimcinin kaynakları faydalı mal ve hizmetlere dönüştüren, değişimin aktörü oldukları anlamına gelmektedir (Landström, 2005: 17). Menger, girişimcilik işlevini özellikle piyasada kaynaklara verilen değer ve ekonomik durum hakkında yeni bilgi elde edilmesi olarak tanımlar (Sciascia ve De Vita, 2004: 5). Menger'e göre girişimciler bilgi toplar, ekonomik hesaplamalar yapar, üretimi kontrol eder, insanlığın doğasında bulunan belirsizlikten dolayı riske katlanır. Girişimcinin riske katlanmasının nedeni ise kâr elde etme olasılığıdır (Formaini, 2001: 6).

Tanzimatla birlikte serbest teşebbüsün ve diğer zanaatkarlık, esnaflık vb gibi faaliyetlerin serbestçe gelişiminin önünde engel olduğu düşünülen Esnaf ve Sabatkarlar Loncası olarak örgütlenmiş olan Gedik teşkilatı kaldırıldı. Herkes istediği yerde, arzu ettiği dükkanı açtı ve orada hiç bir kaydüşarta tabi olmayarak ticarete başladı¹⁰. 1900 yılında Prens Sebahattin'in Umum Osmanlı Vatandaşlarına" hitaben yaptığı çağrı ile Paris'te 4 ubat 1902'de toplanan "Birinci Osmanlı Liberaller Kongresi" ile dillendirilmeye başlanmış olan liberalizm ve hür teşebbüsçülük söylemleri ile 1923 İzmir İktisat kongresine kadar bir

¹⁰ Yaşar Bülbül, Osmanlıdan Cumhuriyete Girişimciliğe Yönelik Devlet Politikaları, İstanbul Ticaret Odası Yayını, 2010, İstanbul, s.40

olgunlaşma evresinden geçmiştir. Girişimcilik eğitimleri Ve derslerinde elde edilen notlar canım derslerde ortaya çıkan çeşitleri göstergelerin neticesi olarak yazma ihtiyacı duydum. Aynı zamanda piyasada yüzlerce girişimcilik kursu veren Eğitim maksatlı ders Mahallesi'nde çok ciddi yayında olduğu bilinmekte.

1.3. Yenilikçilik

Yenilik olağanüstü yetenekleri olan bir grup insanın eğilimleri sonucunda oluşmaz, onlar yerine rekabetçi baskılar tarafından zorlanan aktörlerin davranışları sonucu oluşur. Olağanüstü beceri ve yetenekler hayatta kalma savaşında avantajdır ancak gelişimin birincil hareketi değildir (Kurz, 2008: 8-9).

1.4. Girişimci Çalışan

Kendinin girişimcisi olan çalışan. kendilik girişimden bahsetmek, ayrıca, kişinin kendi yaşamı üzerine tam anlamıyla hâkimiyet kurabileceği fikrine bağlanmayı gerektirir: kendi yaşamını yönlendirmek, yönetmek, uygun stratejiler oluşturarak arzularına ve ihtiyaçlarına göre yaşamına hâkim olmak (Son dönemlerde çok yaygınlaşan NLP (neuro-linguistic programming), yaşam koçluğu gibi programlar veya yoga gibi meditasyon teknikleri aslında hep, insanın kendine hâkimiyetini geliştirmeye yöneliktir: Kendi potansiyellerini tanıyarak (bir nevi kişisel SWOT [strengths, weaknesses, opportunities and threats] analizi) yaşamında net hedefler koymak, duygularına, stresine, sınırlarına, ilişkilerine hâkim olmak... Benliğini güçlendirmek, zor durumlardan etkilenmemek, pratik çözümler üretebilmek ve buna kendini inandırıp, kişisel motivasyonunu her zaman yukarıda tutmak...). Bu birey, her alanda kendi insan sermayesini azamileştirmeye çalışan, eski ekonomik insan gibi kendini yalnızca geleceğe yansıtmaya ve kârını, zararını hesaplamaya çalışmakla kalmayan, özellikle kendini sürekli dönüştürmek, daha iyi olmak, daima daha etkili olmak için kendi üzerinde çalışmaya çabalayan başarılı ve rekabetçi bireydir.

Bu özneyi Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 29, Sayı: 1, 2015 165 ayırt eden şey, sonuçlarını ve performansını sürekli mükemmelleştirmeye yönelterek ilerlediği kendini iyileştirme sürecidir. Emek piyasasını, eğitim öğretim piyasasını kapsayan yeni paradigmlar "hayat boyu eğitim" ve "istihdam edilebilirlik" bunun önemli stratejik tarzlarıdır (Dardot ve Laval, 2012: 372). Eğitimden, sosyal yaşama, deneyimden, tüketim kalıplarına, oturduğu semtten çocuğunun gittiği okula kadar tüm yaşam alanında, herkes, kişisel sermayesini yaratacak, geliştirecek ve değer katacak yaşam stratejileri bulmak, eylem tarzları oluşturmak ve geliştirmek zorundadır. Çünkü neoliberal yönetimsellik, mücadeleyi, gücü, rekabetçiliği, canlılığı ve en önemlisi başarıyı ödüllendirir; rekabete ve daima güçlü olmaya endekli, asla verili bir hukuki çerçeveyeyle yetinmeyen, pragmatik, sorumlu ve rasyonel bir savaş dili üretir.

Neoliberal girişimcinin, bütün yaşamı çalışmaya ve değere katılmıştır. Mesai, sosyal yaşam, çalışma ve boş zaman, üretim, yeniden üretim, iş ve hayat vb. arasındaki sınırlar gittikçe muğlâklaşmaya başlamıştır (Marazzi, 2010: 42-49). Öncelikle kendinin bireysel girişimcisi, sermayesine bütün gün yatırım yapmak zorundadır. Çalışma ile çalışma dışı faaliyetlerinin hepsi kendi sermayesinin genişletilip değerli kılınmasına yöneliktir: bir çalışanın iş eğitimlerine katılması, dil öğrenmesi, bilgisayar kursuna gitmesi vb., yani tüm dinlenme ve boş zamanlarında kendi sermayesinin iş piyasasındaki fiyatını yükseltmeye yönelik faaliyetler. İkincisi yukarıda açıklamaya çalıştığım "maddi olmayan emeğin" niteliğiyle alakalıdır. Üretim, bir fikir bulmaya, bir tasarım yaratmaya, bir ilişki kurmaya vs. odaklandığı zaman iş zamanı yaşamın tüm zamanına yayılmaya başlar. Bir fikir ya da imaj insanın aklına sadece ofiste değil, duşta ya da rüyada da gelebilir (Hardt ve Negri, 2004: 126). Sermaye için arzular, duygular, iletişim biçimi, hayal gücü vb. bir yaşam biçimini oluşturan her şey üretken hale geldiğinden emeğin değeri gittikçe zaman ile değerlendirilmez hale gelir. Yani çalışanların performansları, asıl olarak şirkette geçirdikleri zaman ile değil, erişilen hedef ve sonuçların nitelikleri bağlamında ölçülür. Üçüncü ve sonuncu olarak, sermaye mantığının ve rekabet ilişkilerinin tüm toplumsal yaşama yayılmasından dolayı, yaşam zamanı, bütünüyle

ekonomik hesaplamaların, değerin nüfuzu altına girer; hayatın kendisi bir business faaliyeti halini alır (Gorz, 2011: 21). Neoliberal yönetimsellik rekabet ve piyasa mantığını tüm toplumsal yaşama yayarak kendinin yönetilmesinin teşvik edilmesi yoluyla yönetimi temel strateji haline getirirken, kendinin yönetimi ve toplumların yönetimi arasında sağlam bir ilişki oluşturarak yeni toplumsal normlar, düzenlemeler, algılar, tutum ve davranış kalıpları inşa eder (De Gaulejac, toplumsal alana yayılan benzer süreçleri İşletme İdeolojisi olarak kavramsallaştırıp bireylerde ve toplumda yarattığı tahribatın eleştirel analizini sunuyor 2014).

Yukarıda neoliberal yönetimselliğin, öznelere dağıtarak, birbirlerinden tecrit ederek, bireyselleştirerek inşa ettiğinden bahsetmiştim. Bu, neoliberal yönetimselliğin ethosudur. Her şey özelleştirilir, eskiden kamuyu oluşturan her şey, kurumlar, yapılar, sorunlar, meseleler özelleştirilir (Read, 2012: 93).

Herkes kendisini, kendinin ve ailesinin sağlığından, zenginliğinden, devamlı gelişimden, başarma ve mutlu olma kapasitesinden vs. azami derecede sorumlu hissetmelidir. Bireysel bir girişimci olarak tüm hayatı boyunca kendi insan sermayesini yönetebilmeli, buna devamlı yatırım yapmalıdır. Yaşamında hiçbir şey "iyi" gitmiyorsa, bu kendi suçudur, kendi eksikliğinden kaynaklıdır. Karşı karşıya kaldığı olumsuzluklarla baş edebilmek için, mevcut seçeneklerini gözden geçirip, yeni stratejiler geliştirerek kendi çözümlerini üretmelidir. Aynı olumsuzluklardan muzdarip olan diğer bireyler ile bir araya gelerek, hep birlikte, mümkün eylemlilikler alanını genişletmek ve/veya seçenekleri değiştirmek neoliberal özne için anlamsızdır. Bu bağlamda, girişimci özne hayatının tüm alanında riskler altındadır. Bu risklerin yönetimi de kesinlikle bireyseldir ve kendilik girişimine içseldir. Aynen bir şirket yönetimi gibi, gerektiğinde riskler almalı ancak kendi sermayesini de korumayı bilmelidir. Bu durum girişimci neoliberal özneyi, adeta bir "sigorta özne"sine dönüştürür. Kişisel risklerine dair rasyonel bir stratejik plan doğrultusunda; sağlıklı olsa da özel sağlık sigortası, çalışıyor olsa da özel işsizlik sigortası, emekliliği için özel emeklilik sigortası, mal varlığı için, çocuklarının geleceği için vs.... Özetle, neoliberal özne, toplumsal risklere karşı kendini hazırlayan, kendisi ve ailesinin kaderinden azami derecede sorumlu kişidir (Özkazanç, 2011: 17).

Sosyal Girişimcilik

Evrensel Fayda Doğaya ve insanlığa katkı sağlama, ben odaklı değil evren odaklı bakış açısı, sosyal sorumluluk bilinci, sosyal kampanyalar, sosyal girişimcilik ve duyarlı vatandaşlık

1.5. Anadolu'da Esnaflaşma Süreci Ahilik-Gedik-Lonca

Asyalı toplulukların gerek Ticaret Yollarına Egemen olma istekleri gerekse batının zenginliklerine sahip olma Arzuları özellikle Anadolu yarımadasına sürekli bir kavimler geçici coğrafyasına çevirmiştir irili ufaklı çok çeşitli kavimlerin doğudan batıya yolculuğu doğal olarak anlaşmaları gündeme getirdiği gibi sıklıkla sürtüşmeleri ve çatışmaları savaşları da beraberinde getirmiştir bu çatışmalarda savaşlar bazen düzenli orduların cephelerde karşı karşıya gelmedi şeklinde ortaya çıkmış aynı zamanda Göçer topluluklarla yerleşik topluluklar arasında otlakların paylaşımından Esnaf ve Sanatkarlar mesleklerinin oluşmakta olan Ticaret pazarının paylaşımında da süregelmiştir Uçar topluluklar daha çok yönetici 1 kilo olarak yönetimi hakim olduklarını da askerlik ve güvenlik hizmetlerini üstlenmişler sanatsal ve ticari faaliyetleri çok yakından ilgilenmişlerdir ancak İslamiyet'in yerleşik düzen ve devlet kurumlaşması süreci gerek Arabistan kökenli Müslümanların gerekse sonradan Müslümanlığı kabul eden Türk soylu boyların Abbasileri Müslüman geleneğinde ortaya çıkan Aslında Roma ve Bizans kültüründen de geleneklerinden de etkilenen ütövet ahilik kurumsallaşması ile birlikte İktisadi ve ticari yerleşik hayatta da müslümanlar yer almaya başlamışlardır. İslamiyet'in nispeten Görece zayıf olduğu ilk yıllarında İslam İdaresi altında geçici sürelerle çeşitli dinlerden Hristiyanlık Duman Yahudi esnaf ve sanatkar aynı örgütlenmelerin içinde kalmaya çalışmış olsa da İslamiyet'in yerleşmesi kendine göre farklı kuralların çeşitlenerek hayatım birçok

alanına sirayet eder şekle dönüşmesi Müslüman olmayan topluluklara esnaf ve sanatkar hocalarından Ahilik teşkilatında ayrılmalarını kendilerine mahsus teşkilatlarının kurmaları neticesini götürmüşler xvii yüzyılda birlikte Osmanlı tebaasının Osmanlı Devleti'nin doğudan batıya Bizans Avrupa topraklarında genişlemesi Bizans'tan kalan Yonca kooperasyon örgütlenmesi biçimindeki teşkilatlanma anlayışını dedik ismiyle Ahilik Teşkilatı yerine geçmeye başladığı görülmektedir.

Ahilik, Türklerin Anadolu'ya gelişleri sırasında göçebe hayattan yerleşik düzene geçişlerinde "şehirleşme" ve hızlı bir "esnaflaşma" ortamını hazırlamış ve çok yönlü kurumsallaşmalarının temellerini oluşturmuştur. Dolayısıyla, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması döneminde vizyoner yöneticilerin dağınık ta olsa mevcut olan yapılanmayı ahilik adıyla yeniden zenginleştirerek mesleki teşekküllerinin kurulması aşamasına getirmişlerdir. Anadolu tarihine bakıldığında sonradan revizyona uğrayacak, Gedik veya Lonca olarak adı da değiştirilecek olan Ahilik sosyoekonomik ve politik fonksiyonlar dahi üstlenmiştir¹¹. 17 Haziran 1861 tarihinde yapılan bir yasal düzenlemeyle, işyeri açmada uygulanan kısıtlamaya son verilmiş; yeni işyeri açma serbest bırakılmıştır.

Batıda serbest rekabet ve ticaretin hızla yayılması gecikmeli de olsa Osmanlı topraklarını da etkisi altına almaya başlamasıyla birlikte sıkı korumacı ve bir bakıma tekelliliğe evrilen yer yer Ahilik veya yeni adlandırılmasıyla Gedik/Lonca teşkilatlanması 1860 reformuyla sadece müslümanlara özgü olmaktan çıkarılmış ve tekelliliği kaldırılarak modernleştirilmiş, 16 Şubat 1913 yılında kaldırılincaya kadar direnmiş ve ömrünü tamamlayarak sona ermiştir.

1.6. Girişimcilik Okulu Mezunu Yeterlilikleri

- ❖ Özgün üretken beceri ve yeteneklerinin farkında ve bilincindedir. Kendini iyi tanır.
- ❖ Kendi ihtiyaçlarını, hayallerini, hedeflerini bilir ve koordine etme yeterliliğindedir.
- ❖ Lokal ve küresel genel kültür sahibidir.
- ❖ Güncel ve geleceğe dair Ticari gelişmeleri ve olası fırsatları düzenli olarak izler ve araştırır.
- ❖ Bir girişim fikrini verilmesi gereke mesajları ve beklentileri ile medya olanakları ile sunabilir.
- ❖ Kendini, hayallerini ve çalışmalarını en etkili araç ve yöntemlerle sunabilir.
- ❖ Seri karar verir, yeni değer yaratacak projeler dünyasının ayrılmaz parçasıdır.
- ❖ ABC planları ve daima yeni projeleri tasarımıdadır.
- ❖ Baskı ve strese karşı daima hazırlıklı ve dayanıklı olmakla kalmaz, yönetir.
- ❖ İletişim yetenekleri süper eğitimden geçmiş, iletişim sermayesi birincil kapitalidir.
- ❖ Kendi yaşam serüvenindeki vizyonunu gerçekleştiren bilgedir.
- ❖ Çevresini etkiler, yönlendirir, onlar için fayda üretir ve paylaşır.
- ❖ Hareket en önemli motivasyon ve otokontrol güç kaynağıdır.
- ❖ En kötü karar kararsızlıktan iyidir vizyonu ile tereddüt edenin kaybettiğini bilir.
- ❖ Kapasite ve kaynak israfı ile 7/24 mücadele eder.
- ❖ Doğa ve toplumla savaşmaz onların faydasını gözetir yegane koruyucusu ve savunucusudur.

¹¹ Adnan Mahiroğulları, Selçuklu - Osmanlı Döneminde Kurumsal Bir Yapı: Ahilik/Gedik Teşkilatı ve Sosyo-Ekonomik İşlevleri, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusskd/article/view/1023001735/1023001566>, (19.06.2016).